

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep.,
0030 Oslo

postmottak@kud.dep.no

Oslo, 14.08.14.

HØRINGSUTTALELSE TIL RAPPORTEN "GJENNOMGANG AV NORSK KULTURRÅD" FRA UNGE KUNSTNERES SAMFUND

Unge Kunstneres Samfund (UKS), som siden 1921 har organisert landets unge billedkunstnere, har 700 medlemmer og arbeider særlig med kunstneres økonomiske og sosiale rettigheter. UKS har behandlet rapporten Gjennomgang av Norsk kulturråd på sine styremøter 24.juni og 5. August 2014 og har gjennom epost invitert sine medlemmer til å melde inn synspunkter. Vi sender med dette organisasjonens høringsuttalelse.

UKS slutter opp om politiske ønsker om høyere kvalitet og et fritt kunstliv. På to sentrale områder vil vi hevde at rapportens forslag vil virke i motsatt retning av dette.

1. PROSESSEN MED TILDELING AV STATENS STIPEND OG GARANTIINNTÉKT

Rapportens forslag om å tillegge Rådet ansvar for oppnevning av stipendkomité er uakseptabel og svekker fagligheten i feltet. UKS ser på forslaget som et kunstpolitisk tilbakeskritt.

Dagens system for sammensetning av stipendkomité er, som Enger-utvalgets rapport "Kulturutredningen 2014" (13.4 Bærekraftig kunstnerpolitikk) peker på, demokratisk og billedkunst får gjennom uravstemning sin kompetanse vurdert av 2800 (NBKs medlemstall) kollegaer med god innsikt i- og oversikt over sitt fagfelt, og således gjenspeiles fagfelle vurderingen også i oppnevningen av komitéene. Dagens system gir en bred representasjon av uttrykk, praksiser, kjønn, geografi, etnisitet etc. Dette er maktspredning og demokrati.

Slik ordningen fungerer i dag nominerer 20 grunnorganisasjoner fra hele landet kunstnere til å sitte i stipendkomitéene, som igjen skiftes ut annethvert år. En demokratisk valgt nominasjonsjury fremmer så forslag om stipendkomiteens sammensetning, som deretter velges ved avstemning av paraplyorganisasjonen NBKs (Norske Billedkunstnere) medlemmer. Ikke bare er det viktig at stipendkomiteens medlemmer består av aktive og profesjonelle kunstnere, det er også viktig at flertallet av aktive og profesjonelle kunstnere har mulighet til å fremme nominasjoner og stemme over komiteens sammensetning. Med fagfelle vurderingen følger strenge regler for stipendkomiteens utnevning, habilitet, selvstendighet og ikke minst, kontroll av tildelinger. Slik UKS ser det, har denne modellen

mange sikkerhetsventiler; med tett intervall utskiftes kunstnerorganisasjonenes styrer, kontrollkomité og nominasjonsjury ved uravstemning i NBK. Denne modellen sikrer stipendkomiteens relevans til sin samtid. Det er viktig at tildelingen av Statens Arbeidsstipend er basert på kvalitet, aktivitet og profesjonalitet.

Legitimitet og tillit

UKS mener fagligheten er det aller viktigste, og at den sterkeste fagligheten er å finne i det aktive skapende fagfeltet. Slik det blir hevdet i rapporten, er det viktig at Kulturrådet har legitimitet og tillit i kunstfeltet. Det å bli tildelt stipend i dag handler om faglig tilbakemelding på kvalitet og aktivitet. Legitimitet handler om tillit til en ordning. Dagens system gir nettopp dette da medbestemmelse spres ut på de profesjonelt aktive kunstnerne. Til sammenlikning foreslår rapporten å delegeres ansvaret for utnevning av stipendkomite til 7 representanter i Rådet. Blant disse 7 skal kompetanse innen ledelse og økonomi vektlegges mer enn i dag. Dette vil gå ut over nivået på kunnskap om fagfeltet. UKS tviler på at dette utvalget kan ha tilstrekkelig oversikt og kunsthaglig kompetanse over store felter som litteratur, teater, dans, musikk, film og kunst.

Rapportens forslag fører til en enorm maktkonsentrasjon, direkte i strid med politiske myndigheters ønske om maktspredning, og fjerner det demokratiske, faglig funderte prinsippet for utvelgelse av stipendkomité.

Armlengdes avstand og fleksibilitet

UKS mener at begrepet om armlengdes avstand brukes vilkårlig i rapporten og finner ingen konkret argumentasjon på at modellen med korporativ styring gir kortere armlengde enn den foreslåtte modellen der Rådet oppnevner komiteen.

UKS spør: en armlengdes avstand til hva? I nominasjonen av stipendkomiteen blir medlemmenes kompetanse og ulike interesser brukt som en styrke. Nærhet til feltet er i dette tilfelle en ubetinget fordel. Det sikrer sakkyndig kompetanse i det gitte mandat til å utføre kunsthaglig skjønn.

Maktfordelingen som er foreslått, innebærer en risiko for klientisme, altså at det er nettverkene og lojaliteten til Rådet som kan ligge til grunn for oppnevninger til komiteene. Klientisme unngås derimot i demokratiske valgprosesser.

Dagens system har legitimitet, det sikrer fleksibilitet gjennom de jevnlige og hyppige utskiftninger i flere ledd i nominasjonsprosessen, og på denne måten skapes et fritt og dynamisk kunstliv som gjenspeiler kunstscenen i Norge. Når det argumenteres mot denne ordningen med begrepet om armlengdes avstand, gir det grunn til å tro at utredningsgruppen ikke kjenner tilstrekkelig til dagens velfunderte system. UKS påpeker at det eksisterende systemet hindrer inhabilitet gjennom måten representanter stemmes frem på.

Oppkonstruerte og feilaktige problemstillinger

På side 63 i rapporten blir det hevdet at ikke-medlemmer blir diskriminert i søknadsprosessen. Dette stemmer ikke og kan ikke betraktes som en gyldig del av rapporten. Det er ikke et krav i dagens system at man må være medlem av en

organisasjon for å kunne søke Statens kunstnerstipend. Eksempelvis viser faktiske tall at 24 prosent av stipend fra komiteen for kunsthåndverk går til ikke-medlemmer av Norske Kunsthåndverkere. Det finnes heller ingen krav om at stipendkomiteemedlemmer skal være medlem av en kunstnerorganisasjon. Det hevdes i rapporten at dagens system er utidsmessig fordi det ikke tar tilstrekkelig høyde for fagfeltenes raske utvikling og at noen opplever seg knyttet til flere felt. Det er naivt å mene at andre enn kunstnerne selv vil kunne representerer en mer oppdatert forståelse av kunstfeltet på et gitt tidspunkt. Det er utøverne som utfordrer feltets grenser, og dagens system der utøvere stemmer frem andre utøvere, sikrer nettopp fagfleksibilitet. Det er vanlig praksis, blant annet til Kulturfondet og til Statens kunstnerstipend, å kunne søke til flere stipendkomiteer. Det virker for UKS som et oppkonstruert problem at noen faller mellom to stoler i dag. Selv om det er et mangfold i uttrykk må man ha et begrenset antall felter og fagkomitéer.

Kunstfaglig kompetanse

UKS ser en tendens der det er blitt mer akseptabelt å uthule fagfellebegrepet ved å la andre enn aktive kunstnere få plasser som kompetente fagfeller i komiteer. Eksempelvis ble dette diskutert i forbindelse med komiteen for 22. juli-monumentet. I fagutvalget i Norsk kulturråd sitter det kun tre aktive kunstnere blant seks representanter. I denne rapportens referansegruppe synes UKS det er vanskelig å se hvem som sitter på en god faglig kompetanse i billedkunst. Dette er en utvikling som er svært alvorlig på generell basis, og UKS er bekymret for at dette er en trend som kan prege oppnevningen av utvalg og komiteer i tildelinger av stipender og prosjektstøtter.

Å være billedkunstner innebærer en unik kompetanse og lang erfaring i prosesser knyttet til kunstproduksjon og utførelse av kunstfaglig skjønn. Kunstnere sitter med en kjennskap og nærhet til materialer, prosesser og mediespesifikk spesialistkunnskap, og har gjennom utdanning og erfaring bygget opp en unik spisskompetanse . Ved dagens system for stipendtildelegg opprettholdes fagfelleprinsippet, som igjen gir en profesjonalitet i kunstlivet og kunsten som produseres.

2. SAMMENSETNING AV KULTURRÅDET

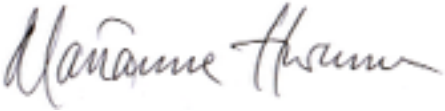
UKS mener at Rådet som oppnevnes av Kulturdepartementet fremdeles må representeres i fagutvalgen, slik det gjøres i dag. Dette sikrer fagutvalgenes representasjon i Rådet og skaper med det faglig forankring og representasjon mellom de ulike fagfeltene og Rådet.

UKS understreker bekymringen for at Rådets faglige kompetanse svekkes i rapportens forslag til sammensetning. Fagligheten vil svekkes ytterligere hvis rådets medlemmer foreslås å ikke være representert i de respektive fagutvalgene.

UKS har lenge vært ute med konstruktive forslag til hvordan dagens system (slik det er beskrevet her), med fagfelleprinsippet og sin demokratiske struktur, kan beholdes og utvikles på best mulig måte. UKS ønsker en videre dialog med politiske myndigheter.

Med hilsen

Unge Kunstneres Samfund ved styreleder Marianne Hurum

A handwritten signature in cursive script, reading "Marianne Hurum".